

Nr 48.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 5:o), 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 juni 1947 dagtecknad proposition, nr 317, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 5:o), 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta motioner, nr 363 i första kammaren av herr *Herlitz* samt nr 521 i andra kammaren av herrar *Håstad* och *Larsson* i Stockholm.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville vidtaga sådana ändringar i lagförslaget att besvär i mål angående folkpensionering, särskilda barnbidrag och bidrag till änklingar och änkor med barn komme att upptagas och prövas av regeringsrätten.

Beträffande de skäl som utöver vad nedan anföres åberopats till stöd för de i propositionen föreslagna ändringarna i regeringsrättslagen ävensom i fråga om de skäl motionärena andragit till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till propositionen och motionerna.

De genom förevarande proposition föreslagna ändringarna i regeringsrättslagen äro föranledda av *dels* förordningen den 28 juni 1946 om skogsvårdsavgift, lagen den 14 september 1944 om aktiebolag och lagen den 24 maj 1929 om tillsyn över stiftelser, *dels ock* följande genom nedan angivna propositioner till innevarande riksdag framlagda lagförslag, nämligen nr 131 med förslag till byggnadslag, nr 50 med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, nr 288 med förslag till lag om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn, m. m., nr 95 med förslag till lag om virkesmätning m. m. och nr 67 angående omorganisation av medicinalstyrelsen. Av dessa propositioner är nr 288 för närvarande föremål för behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott samt övriga — i vissa fall med smärre ändringar — godkända av riksdagen. Se härom beträffande proposition nr 131 första lagutskottets utlåtande nr 45 och riksdagens skrivelse nr 316, proposition nr 50 andra lagutskottets utlåtande nr 26 och riksdagens skrivelse nr 214, proposition nr 95 andra lagutskottets ut-

låtande nr 34 och riksdagens skrivelse nr 294, samt proposition nr 67 statsutskottets utlåtande nr 87 och riksdagens skrivelse nr 245. De av riksdagen vidtagna ändringarna i nyssnämnda propositioner beröra — med ett undantag — icke förevarande proposition. Undantaget utgöres av en av riksdagen vidtagen ändring av 26 § i den föreslagna byggnadslagen. I propositionen nr 131 föreslogs, att stadsplan för att bliva gällande alltid skulle fastställas av Konungen. Enligt den av första lagutskottet föreslagna och av riksdagen antagna lydelsen av 26 § byggnadslagen äger emellertid Konungen, om Konungen finner stadsplan icke kunna fastställas utan viss jämkning, uppdraga åt länsstyrelsen att fastställa stadsplanen sedan denna efter sådan jämkning antagits av stadsfullmäktige.

Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, har i förevarande proposition beträffande frågan om prövningen av mål angående folkpensionering, invalidunderstöd och barnbidrag anfört följande:

»Till regeringsrättens prövning och avgörande höra enligt 2 § 2:o) regeringsrättslagen jämväl mål angående folkpensionering, invalidunderstöd och barnbidrag. Lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering och förordningen samma dag om invalidunderstöd ersättas den 1 januari 1948 av lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering. Vid årets riksdag ha genomförts vissa ändringar i den nya folkpensioneringslagen, vilka bland annat innebära en utvidgning av rätten att hos Konungen anföra besvär över pensionsstyrelsens beslut i ärende rörande folkpension (37 §). Ändringarna skola träda i kraft den 1 januari 1948. Vidare har Kungl. Maj:t på hemställan av chefen för socialdepartementet beslutat avlåta proposition till årets riksdag med förslag till lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, vilken lag avses skola den 1 januari 1948 träda i stället för lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag. I fråga om besvär hänvisar förslaget till folkpensioneringslagens bestämmelser. Vid behandlingen i statsrådet av dessa båda frågor har chefen för socialdepartementet ansett, att besvär över pensionsstyrelsens beslut i ärenden angående folkpension och särskilda barnbidrag borde prövas av Konungen i statsrådet. Till denna uppfattning har jag anslutit mig. I enlighet härmed förordar jag att mål angående folkpensionering, invalidunderstöd och barnbidrag uteslutas ur 2 § 2:o) regeringsrättslagen. Ändringen bör träda i kraft samtidigt med de nya lagarna om folkpensionering och särskilda barnbidrag eller den 1 januari 1948. Någon övergångsbestämmelse i anledning av ändringen synes icke erforderlig.»

Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran.

Utskottet. Enligt 2 § 2:o) regeringsrättslagen skola mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller deras representationer med vissa angivna undantag upptagas och prövas av regeringsrätten. Till de mål som undantagits från regeringsrättens prövning höra bland annat besvär över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av sökt fastställelse å ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser. I förevarande proposition

har föreslagits den ändring av ifrågavarande lagrum att från regeringsrättens prövning skola undantagas mål om besvär över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av sökt fastställelse å generalplan eller utomplansbestämmelser eller å ändring av fastställd generalplan, stadsplan eller utomplansbestämmelser. Mot den föreslagna ändringen har utskottet i och för sig icke något att erinra. Enligt den av riksdagen antagna byggnadslagen skall emellertid stadsplan under viss förutsättning kunna fastställas av Konungens befallningshavande. Även beslut om fastställelse av sådan plan torde böra inrymmas under undantagsstadgandet. Detta nödvändiggör även en redaktionell jämkning av stadgandet.

Mål angående folkpensionering, invalidunderstöd och barnbidrag prövas enligt regeringsrättslagen i dess nu gällande lydelse av regeringsrätten. I förevarande proposition föreslås att nu nämnda mål skola undantagas från regeringsrättens prövning. Den i propositionen föreslagna lagändringen innebär, att besvär i mål angående tillämpning av 1946 års lag om folkpensionering ävensom de föreslagna lagarna om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn och om bidrag till änkor och änklingar med barn skola avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet. Statsrådet och chefen för socialdepartementet har i propositionen nr 50 såsom skäl för att förlägga prövningen av besvärssärenden beträffande folkpensioneringen till Kungl. Maj:t i statsrådet anfört, att det särskilt under de första åren efter den nya folkpensioneringslagens ikraftträdande vore av vikt att chefen för socialdepartementet bleve i tillfälle att följa tillämpningen av lagen. Förslaget till lag om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn hänvisar i fråga om besvär till folkpensioneringslagens bestämmelser. Enligt förslaget till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn skall beträffande sådant bidrag i huvudsak gälla vad i lagen om folkpensionering stadgas om änkepension, bostadstillägg och särskilt bostadstillägg. Chefen för justitiedepartementet har anslutit sig till den uppfattningen, att besvär över pensionsstyrelsens beslut i ärenden angående folkpension och särskilda barnbidrag böra prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet. I motionerna I: 363 och II: 521 hemställles, att sådan ändring vidtages i det genom propositionen nr 317 framlagda lagförslaget, att besvär i mål angående folkpensionering, särskilda barnbidrag och bidrag till änklingar och änkor med barn upptagas och prövas av regeringsrätten. Enligt utskottets mening ha tillräckliga skäl icke anförts för avsteg från de hittills tillämpade principerna för fördelning av besvärsmål mellan Kungl. Maj:t i statsrådet och regeringsrätten. Hänsyn till regeringsrättens arbetsbörda och önskvärdheten av att mål angående folkpensionering, barnbidrag och bidrag till änkor och änklingar med barn snabbt avgöras kunna måhända dock motivera att målens prövning flyttas från regeringsrätten till Kungl. Maj:t i statsrådet. Härom kräves närmare utredning. Måhända skulle emellertid den lämpligaste lösningen av frågan vara inrättandet av en socialförsäkringsöverdomstol, som då skulle kunna vara högsta instans även för de mål, varom här är fråga.

Enligt utskottets mening har det sociala reformarbetet nu fortskridit så

långt, att inrättandet av en för olika socialförsäkringsgrenar gemensam högsta prövningsinstans bör allvarligt övervägas. En utredning av denna fråga bör ske snarast möjligt. I avbidan på resultatet av utredningen synes regeringsrätten fortfarande böra vara högsta instans för här ifrågasvarande mål.

Av nu anförda skäl föreslår utskottet, att det genom propositionen nr 317 framlagda lagförslaget kompletteras med bestämmelser om att mål angående folkpensionering, barnbidrag och bidrag till änkor och änklingar med barn skola tillhöra regeringsrättens prövning.

Enär den genom propositionen föreslagna lagen icke kan utfärdas förrän efter den 1 juli 1947, måste en jämkning vidtagas i lagens ikraftträdandebestämmelser.

Mål angående invalidunderstöd enligt förordningen den 28 juni 1935 om invalidunderstöd tillhöra för närvarande regeringsrättens prövning. Denna förordning skall upphöra att gälla den 1 januari 1948. De eventuella mål angående invalidunderstöd, som icke avgjorts av regeringsrätten före den 1 januari 1948, då den föreslagna ändringen i regeringsrättslagen i denna del skall träda i kraft, böra med hänsyn till vad utskottet föreslagit beträffande mål angående folkpensionering icke överflyttas till Kungl. Maj:t i statsrådet. I en övergångsbestämmelse bör därför stadgas, att även efter utgången av år 1947 äldre lag skall tillämpas beträffande mål angående invalidunderstöd.

Utskottet har icke i övrigt funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med bifall till motionerna I: 363 och II: 521 och med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 317, framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g

angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 5:o), 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 2:o), 5:o), 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2:o) mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller deras representationer, så framt ej klagan föres över Konungens befallningsha-

2:o) mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller deras representationer, så framt ej klagan föres över Konungens befallningsha-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2:o), 8:o) och 14:o) SFS 1943:470, beträffande 5:o) SFS 1913:115 samt beträffande 17:o) SFS 1944:531.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

vandes beslut i anledning av sökt fastställelse å generalplan eller utomplansbestämmelser, å ändring av fastställd *generalplan, stadsplan eller utomplansbestämmelser* eller å beslut, varom förmäles i 14 § 1. lagen om polisväsendet i riket, eller ock målet angår skolväsendets ordnande;

mål om nybyggnad — — — — — om adoption;

mål angående folkpensionering;

mål angående bidrag till änkor och änklingar med barn;

mål angående barnbidrag;

mål angående bidragsförskott — — — till barn;

5:o) mål om tullbehandling; — — — eller ägodelar;

mål om fördelning av brännvinsförsäljningsmedel;

mål om fördelning — — — allmänna medel;

8:o) mål om rust- och rotehållares — — — deras begagnande;

mål om strömrensningar — — — samfälld tångtäkt;

14:o) mål om inmutning — — — sådant förbud;

mål om beslut, i andra fall än förut i denna paragraf angivits, av registreringsmyndigheten för aktiebolag i ärende rörande sådant bolag eller av tillsynsmyndighet över registrerade understödsföreningar;

mål om beslut av Konungens befallningshavande på grund av lagen om tillsyn över stiftelser;

mål om beslut — — — erkända skatteförmedlingskassor;

17:o) mål om kyrkotukt — — — under åtalstid;

mål om behörighet att utöva yrke eller verksamhet, som står under medicinalstyrelsens eller veterinärstyrelsens inseende;

mål om bötesansvar; — — — medgiven frihet;

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2 § 8:o) och 17:o) *den 1 juli 1947* samt i övrigt den 1 januari 1948.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2 § 8:o) och 17:o) *omedelbart* samt i övrigt den 1 januari 1948.

Beträffande mål angående invalidunderstöd skall dock även efter utgången av år 1947 äldre lag tillämpas.

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om in rättandet av en för olika socialförsäkringsgrenar gemensam högsta prövningsinstans samt att Kungl. Maj:t måtte för

riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 1 juli 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck, Linder*, Wistrand, Forslund, Löfvander, Nils Elowsson och Hagman*;

från andra kammaren: herrar Olovson i Västerås, Hellbacken, Håstad, fru Johansson, herrar Hedlund i Rådom*, Larsson i Östersund, Jacobsson i Igelsbo och Lundberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Olovson* i Västerås;

2) av herrar *Norman*, *Forslund*, *Nils Elowsson*, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund och *Lundberg*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Enligt 2 § 2:o regeringsrättslagen — — — (lika med utskottet) — — — jämkning av stadgandet.

Mål angående folkpensionering, invalidunderstöd och barnbidrag prövas enligt regeringsrättslagen i dess nu gällande lydelse av regeringsrätten. I förevarande proposition föreslås att nu nämnda mål skola undantagas från regeringsrättens prövning. Den i propositionen föreslagna lagändringen innebär, att besvär i mål angående tillämping av 1946 års lag om folkpensionering ävensom de föreslagna lagarna om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn och om bidrag till änkor och änklingar med barn skola avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet. Statsrådet Möller har i propositionen nr 50 såsom skäl för att förlägga prövningen av besvärssärenden beträffande folkpensioneringen till Kungl. Maj:t i statsrådet anfört, att det särskilt under de första åren efter den nya folkpensioneringslagens ikraftträdande vore av vikt att chefen för socialdepartementet bleve i tillfälle att följa tillämpningen av lagen. Förslaget till lag om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn hänvisar i fråga om besvär till folkpensioneringslagens bestämmelser. Chefen för justitiedepartementet har anslutit sig till den uppfatt-

ningen att besvär över pensionsstyrelsens beslut i ärenden angående folkpension och särskilda barnbidrag böra prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet. I motionerna I: 363 och II: 521 hemställes, att sådan ändring vidtages i det genom propositionen nr 317 framlagda lagförslaget, att besvär i mål angående folkpensionering, särskilda barnbidrag och bidrag till änkor och änklingar med barn upptagas och prövas av regeringsrätten. Frågan om vilken myndighet som skall vara högsta instans i dessa mål är av stor betydelse. Skäl kunna anföras både för regeringsrätten och för Kungl. Maj:t i statsrådet som högsta instans. Ur flera synpunkter skulle måhända den lämpligaste lösningen av frågan vara inrättandet av en socialförsäkringsöverdomstol, som då skulle kunna vara högsta instans även för de mål, varom här är fråga. Enligt utskottets mening har det sociala reformarbetet nu fortskridit så långt, att inrättandet av en sådan prövningsinstans bör allvarligt övervägas. En utredning av denna fråga bör ske snarast möjligt. I avbidan på resultatet av utredningen synes Kungl. Maj:t i statsrådet från och med den 1 januari 1948, såsom föreslås i propositionen, böra vara högsta instans beträffande ifrågasvarande mål.

Enär den genom propositionen föreslagna lagen icke kan utfärdas förrän efter den 1 juli 1947, måste en jämkning vidtagas i lagens ikraftträdandebestämmelser.

Utskottet har icke i övrigt funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med avslag å motionerna I: 363 och II: 521 och med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 317, framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g

angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 5:o), 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 2:o), 5:o), 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2:o) mål om beslut av landsting, 2:o) mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller av kommun, annan menighet eller deras representationer, så framt ej deras representationer, så framt ej klagan föres över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av klagan föres över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2:o), 8:o) och 14:o) SFS 1943: 470, beträffande 5:o) SFS 1913: 115 samt beträffande 17:o) SFS 1944: 531.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

sökt fastställelse å generalplan eller utomplansbestämmelser, å ändring av fastställd *generalplan, stadsplan eller utomplansbestämmelser* eller å beslut, varom förmäles i 14 § 1. lagen om polisväsendet i riket, eller ock målet angår skolväsendets ordnande;

mål om nybyggnad — — — om adoption;

mål angående bidragsförskott — — — till barn;

5:o) mål om tullbehandling; — — — eller ägodelar;

mål om fördelning av brännvinsförsäljningsmedel;

mål om fördelning — — — allmänna medel;

8:o) mål om rust- och rotehållares — — — deras begagnande;

mål om strömningsningar — — — samfälld tångtäkt;

14:o) mål om inmutning — — — sådant förbud;

mål om beslut, i andra fall än förut i denna paragraf angivits, av registreringsmyndigheten för aktiebolag i ärende rörande sådant bolag eller av tillsynsmyndighet över registrerade understödsföreningar;

mål om beslut av Konungens befallningshavande på grund av lagen om tillsyn över stiftelser;

mål om beslut — — — erkända skatteförmedlingskassor;

17:o) mål om kyrkotukt — — — under åtalstid;

mål om behörighet att utöva yrke eller verksamhet, som står under medicinalstyrelsens eller veterinärstyrelsens inseende;

mål om bötesansvar; — — — medgiven frihet;

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2 § 8:o) och 17:o) *den 1 juli 1947* samt i övrigt den 1 januari 1948.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2 § 8:o) och 17:o) *omedelbart* samt i övrigt den 1 januari 1948.

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om inrättandet av en för olika socialförsäkringsgrenar gemensam högsta prövningsinstans samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan för anleda.